

izven šole" pa tovariša gg. L. Černe in Petriček. — Glede šolskega in učnega reda se je sklenila primerna resolucija. Društvo se je dalje izjavilo v zadevi uvedbe obligatoričnih kmetijskih nadaljevalnih šol z istočasnim skrajšanjem šolske obveznosti na 6 ali 7 let, izjavo pa je poslalo c. kr. kmetijski družbi štajerski in c. kr. dež. šol. svetu v Gradcu. — Razpravljalo se je tudi o uvedbi dvomesečnih počitnic. Društvo je dalje opozorilo štajerski „Lehrerbund“, naj stori potrebne korake, da bodo tudi učiteljice ročnih del, ki so učiteljske soproge, deležne pokojnine. — Stavil se je tudi predlog, naj se naroči vsako šolsko vodstvo na „Planinski Vestnik“.

Tajnikovo letno poročilo tudi omenja, da so popolnoma zapadle pevske vaje za prireditev koncerta v prid „Učiteljskemu konviktu“.

Iz poročila gđe. blagajničarke zremo, da je bilo dohodkov 107 K 84 h, stroškov 79 K 63 h, torej prestanka 28 K 21 h; ta pa bi bil še večji, ko bi vsi tovariši storili svojo dolžnost. Gospodična blagajničarka se je neumorno trudila v minulem društvenem letu za gmotno stran društva, za kar se ji je izrekla iskrena hvala. Pregledovalcem so bili voljeni tov. g. Fr. Brinar, gđe. Brinarjeva in gđe. Kalšek.

Glede nabave časnikov se je sklenilo šele po poročilu knjižničarjevem sklepati o nabavi novih knjig in časnikov.

Za društveno leto 1907 se je sestavil sledeči odbor: Predsednik g. Armin Gradišnik — Celje; podpredsednik g. Anton Petriček — Žalec; tajnik g. Rudolf Wudler — Griže; blagajničarka gđe. Žižek — Šmartno v R. D.; pevodja g. Rajko Vrečar — Žalec; knjižničar g. Josip Žagar — Celje; odbornika: g. Fr. Krajnc — Celje in gđe. Marija Orač — Št. Jurij ob juž. žel.

Književnost in umetnost.

„Domače ognjišče“. List za starše in vzgojevalce slovenske mladine. — V „Učiteljski tiskarni“ je začel izhajati nov list, edin svoje vrste, ki si je stavil prevažno in prelepo nalogo, da hoče pospeševati zvezo med domom in šolo ter krepiti njiju vzajemno delovanje. Prva številka je bogata po lepi in izbrani vsebini, ki utegne že sama pridobiti „Domačemu ognjišču“ lepo število naročnikov in bralcev. Tudi tiskarna se je izkazala; listu je dala prikupno zunanjo obliko in fin papir ter — kar je mnogo vredno — tako nizko ceno, da Slovenci nimamo cenejšega lista. 2 K je vendar tako malo, da ne more biti manj. Vse to so torej stvari, ki govore za „Domače ognjišče“ najglasnejšo priporočilno besedo. — Z ustanovitvijo tega lista je napravilo učiteljstvo lep korak naprej. Sedaj ima svoj šolsko-politiški list („Učit. Tov.“), svoj znanstveno-pedagoški list („Popotnik“), list za mladino („Zvonček“) in sedaj še list za starše. Tako popolne časnikarske organizacije nima nobeno drugo učiteljstvo. To je dokaz njegovega dela in napredovanja.

Popotnik.*) Letnik XXVIII. Št. 1. — Dr. Fran Ilešič priobčuje na uvodnem mestu svoje predavanje na glavni skupščini društva slovenskih profesorjev „Analiza in sinteza v našem narodnem življenju“. Pisatelj govori tudi v tem spisu s tisto iskrenostjo in prepričevalnostjo, ki smo je vajeni pri njem. Deloma se opiramo na izvajanja dr. Ilešiča na uvodnem mestu današnje številke. — Enako zanimanje zbuja gotovo tudi naslednji članek „Pojem „jaz“ in njega odnošaji do volje“. Pod člankom je zapisan le skromni X, a za njim se skriva ime razsodnega in mislečega pisatelja. Zadnji citat v tem članku tudi podpira izvajanja našega uvodnika. — Razpravo češkega pisatelja J. Zemana „Razdelitev učencev po zmožnostih“ prijavlja v slovenskem prevodu Dragotin Pribil. Članek govori o mannheinskem šolskem sistemu, ki ga je uvedel zdravnik Sickinger. — Fr. Fink odgovarja vprašanju „Ali naj učitelj pri pouku v risanju po predmetu riše na tablo in kdaj se ima to zgoditi?“ Pisatelj navaja razne strokovnjake, končno podaja svoje sklepe.

*) Ta referat je bil spisan že za zadnjo številko, a zaradi tesnega prostora je moral izostati. Dotične opazke se torej ozirajo na zadnji uvodni članek, ne pa na današnjega.

Spis je aktualen, ker tudi po slovenskih šolah vztrajno reformujejo pouk v risanju. — „Šolsko-higijenski utrinki“. Pod tem naslovom je začel prijavljati tovariš Ig. Šijánc izpiske, ki jih je nabral iz raznih knjig in perijodičnih spisov, govorečih o šolski higijeni. Šijánčovo delo je vredno vse hvale, ker utegne tudi končno pri nas zbuditi zanimanje do tako zanemarjenega šolskega zdravstva. — Posebno opozarjamo na poziv češke „Jednote komenskega društva za reformo šolstva“, ki deluje za v istini avtomno in svobodno šolo. — „Šolstvo v tujini“ govori o danskem, japonskem, islamskem in angleškem šolstvu — „Razgled“ (Listek — Pedagogiški paberki — Kronika) objavlja na štirih straneh obilo zanimivih drobtin, ki so jih spretno roke nabrale širom sveta. — Iz navedene bogate vsebine je razvidno, da je opravičen in utemeljen naš klic: Širite in priporočajte „Popotnika“!

Svobodna Misel. Glasilo slovenske sekcije „Svobodne Misli“. Uredništvo in upravništvo Praga-Vinogradi, Češko. Izhaja desetkrat na leto in stane 2 K. — Izšla je prva številka tega novega lista, ki objavlja ta-le program:

Ideal Svobodne Misli, mednarodne zveze za obrambo pravice za svobodno izražanje vsake človeške misli na verskem, političnem in socijalnem polju, je približno tako-le stanje družbe:

I. **Znanost**, kot stremljenje po absolutni resnici, naj uravnava in urejuje razmerje posameznika napram družbi in celemu vsemirju; naj vodi človeštvo k delu, vzorom, radostnemu življenju.

II. **Njena npravstvena posledica** bo pa morala, soglašajoča z znanstvenim spoznanjem in družabno vestjo, izvajana s človekoljubjem in človeško solidarnostjo z vsakim naših bližnjih ter učeča razumno omejitev osebne svobode v prosep celote.

III. **Ta etika se socijologiški izrazi** v družbi, ki jo bo upravljala volja ljudi brez nasilja predpravice staležev ali razredov, in sicer, v svrhu gibkejše in pravilnejše družabne organizacije v kolikor mogoče malih in federativnih oblikah.

Sredstev in metode za dosego tega vzora Svobodna Misel ne predpisuje, ker ne mara biti dogmatična; skrbeti hoče za sintezo stremljenj, vodečih do tega smotra, toda prepušča vsakemu somišljeniku, da bi deloval zanj po svoji zmožnosti in vesti; stoji izven strank in zahteva od njih samo svobodo mnenja, ker je prepričana, da je samo s svobodnim razmišljanjem mogoče najti faktorje in zaključke, na katerih bo mogoče snovati boljšo prihodnost človeštva.

Kot načrt za delo si določa Svobodna Misel to-le:

I. **Vsakršno podporo vsakemu stremljenju**, ki ima za namen zavednost, plemenitost in blagor človeštva, kot v etičnem, tako tudi v družabnem oziru; kolikor mogoče širiti vse misli, katerih smoter je npravna, razumska in telesna povzdiga človeka.

II. **Boj proti klerikalizmu**, t. j. kakršnemu-koli nasilstvu proti mislim ali njih nositeljem v prosep kakršne-koli dogme kot zapreke razvitka in vsled tega zadrževanje človeštva na poti k popolnosti; ta boj naj se vrši z navajanjem misli na samostojno razmišljanje kot najboljšemu sredstvu proti vplivu in moči dogem, ali pa s potrebno obrambo.

III. **Odstranjevanje nasilništva sploh**, naj si že bo na polju dela ali osebne svobode; razume se samo posebi, da obsoja Svobodna Misel kapitalistiške ali militaristiške se polastitve posameznika, ker smatra to za evolučno stopnjo doslej barbarskega človeštva, ki bo premagana in nadomeščena s popolnejšo. Svobodna Misel ne postavlja nikakih načrtov v tej izpjembi, prepušča prihodnjim dobam njih uresničenje in izpeljavo, pač pa podaja vsem roko v pomoč, ki delujejo za ta smoter.

Vsled tega vzora in dela, opirajočih se s svojimi temelji na neuničljivo hrepenenje človekovo po sreči, je Svobodna Misel opravičena, da obstoji, ker je vsled obojega logična in nepremagljiva potreba dosedanega mišljenskega razvitka človeštva.

Vsebinska prve številke je jako zanimiva in raznovrstna in utegne pridobiti listu mnogo čitateljstva. V listu je tudi več vesti iz življenja učiteljstva.

Novi državnozbornski volilni red. Z zemljevidom in imenikom volilnih okrajev na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, in Primorskem. Spisal Z. Ž. Cena 60 h, s poštnino 70 h. V Kranju 1907. Tiskal in založil Iv. Pr. Lampret. — Knjižica objavlja določbe ravnokar sankecioniranih zakonov, ki se z njimi

deloma izpreminja osnovni zakon o državnem zastopstvu ter uvajajo nov red za volitve v državni zbor in posebne kazenske določbe za varstvo volilne in zborovalne svobode. Kdor se hoče seznaniti z vsemi temi novimi uredbami, mu bo knjižica dobro služila.

Politiški pregled.

* **Saniranje deželnih financ.** Finančni minister se je izjavil, da se pripravlja saniranje deželnih financ. To saniranje je napovedal že l. 1899. tedanji naučni minister pl. Hartel, a ostalo je samo pri besedi. S saniranjem deželnih financ se da izvesti tudi regulacija učiteljskih plač.

* **Čehi za Slovake.** Na Češkem gre od občine do občine okrožnica, ki jo narod v masah podpisuje. Okrožnica obsega prošnjo za pomiloščenje Slovakov, ki so bili v zadnjih političnih pravadah obsojeni od madjarskih sodnikov.

* **Nemčija.** Nemški državni zbor je sklican na 19. t. m. — V četrtek so bile dovršene ožje volitve za nemški državni zbor. Socialni demokratje so skupno izgubili 25 mandatov. Poljaki so pridobili štiri mandate. Tem povodom so bile v Berlinu velike manifestacije. Velika množica ljudstva je priredila državnemu kancelarju in cesarju velike ovacije. Najmočnejša stranka v novi državni zbornici bo centrum, ki šteje 105 članov. — One nenemske dijake, ki so pri volitvah agitirali za socialne demokrate, je vlada iztirala. Brutalna sila!

* **Prvi kardinal med katoliško duhovščino v Rusiji.** Levovskim poljskim časnikom poročajo iz Ščitomira, da bo tamonjni katoliški škof Nielsalkowski na prihodnjem konzistoriju imenovan kardinalom. To bi bil prvi izmed katoliških prelatov v Rusiji, ki dobi kardinalski klobuk.

* **Volitve za duma.** „Magdeb. Zeitung“ poroča iz Petrograda, da je ministrski predsednik Stolipin izjavil, da bo imela opozicija v novi dumi 60% vseh poslancev. Istočasno je naglašal, da je bilo v bivši dumi število opozicijskih zastopnikov mnogo večje.

* **Shod maloruskih dijakov.** Maloruski dijaki so imeli dne 7. t. m. v Levovu shod, ki so prišli nanj dijaki iz vse Galicije. Po živahni razpravi je shod sklenil nastopno resolucijo: 1. Zahteva se samostojno malorusko vseučilišče v Levovu; 2. odobruje se zadnje demonstracije na vseučilišču, edini možni odgovor na izzivanja akademične oblasti; 3. protestira se proti aretovanju maloruskih dijakov, ker je čin političnega terorizma in osveta gospodujoče klike; 4. protestira se proti umešavanju namestnika v kazensko postopanje, in se izjavlja, da ne bosta niti policija niti ječa v stanu odvrniti maloruskih dijakov od edinega možnega sredstva, da dosežejo lastno vseučilišče v Levovu, glavno narodno in kulturno zahtevo maloruskega naroda; 5. protestira se proti vedenju poljskih vseučiliških profesorjev, ki so v tem slučaju opravljali službo policistov ter so bili orodje poljske klike; končno se izjavlja, da se bo na nasilstva odgovarjalo z nasilstvi. Ker je vprašanje samostojnega maloruskega vseučilišča v tesni zvezi s politično emancipacijo maloruskega naroda, je shod nadalje sklenil, naj dijaki živahno agitirajo za bodoče državnozbornske volitve, da bodo izvoljeni kandidatje demokratsko-napredne stranke.

Vestnik.

K poglavju o obupnem položaju ljudskošolskega učiteljstva. Tovariš Fr. P. nam piše med drugim takole: Velespoštovani g. urednik! Že peti teden čepim v svoji sobici in premišlujem nesrečno usodo svojega stanu. Zdravniki so se izjavili, da me napada znana učiteljska bolezen, in mi izposlovali dopust do konca šolskega leta. Nadomestuje me pomožni učitelj M. R. Kakor pri vseh takih slučajih, je tudi mene podrlo prenaporno delo v šoli in izven šole. Otožne, dolgočasne dneve mi pa lajšajo najbolj časopisi, zato pa komaj pričakujem soboto, da vzamem v roke vrlega „Tovariša“. Vselej sem ga z veseljem čital, a pri zadnji številki sem bil ogorčen, kakor menda še nikdar poprej. S svojo izjavo nas predstavlja g. Ž. celemu svetu za lenuhe, ki vpijejo le po zvišanju plač, ne delajo pa nič. Učitelj naj izkrvavi do zadnje kaplje krvi, po smrti bo pa užival plačo...

V šoli smo že tako vpreženi, tako obramenjeni, da se more naš stan glede gmotnega stanja upoštevati v prvi vrsti, naj si kaj delujemo zunaj šole ali nič. Merodajni faktorji to dobro vedo, a srca nimajo. Zato je bedasta trditve, da odbijamo še tiste veljake, ki so na naši strani... Poglejmo tja v središče naše Avstrije. Kako hitro je šlo s splošno volilno pravico, ko je posegla krona vmes, in kar čez noč so imeli čez trideset milijonov za uradnike in duhovnike. Naj bi zašumelo tudi enkrat na cesarskem dvoru: „Uredite deželne finance, učiteljem se morajo plače zvišati, tudi država mora prihiteti na pomoč“. Kako bi hiteli ministri skupaj in pritiskali na deželne zastope! — Kje je torej naša rešitev? Vse avstrijsko učiteljstvo bi moralo stopiti v skupno akcijo: „Kruha nam dajte in to takoj, sicer pride dan maščevanja!“

Učiteljstvo — pred sodbo ljudstva. Tako se imenuje članek v 5. „Domoljubovi“ številki. Nismo nameravali odgovarjati nanj, saj se „Domoljubova“ nesramnost obsoja sama najbolj, obsoja sebe in tistega, ki jo je zagrešil. Ako je ta lopov duhovnik, naj ne prijemlje več hostije v roke, ker so njegove roke umazane od ostudnosti in zlobe! Napravil bi božji rop! Navekomaj naj mu leži ta greh na duši! Če je Bog pravičen, ga bo udaril s najtežjo kaznijo, zakaj „Domoljubov“ brezimni lopov preti vsemu učiteljskemu stanu, torej poštenim delavcem, ki store v eni uri več, nego oni vse svoje žive dni — z iztrajanjem, z umorom! Lopovščina prve vrste! Teško je mirno odgovarjati na take infamnosti, najboljši bi bil dejanski odgovor, odgovor s palico in postom. Toda lopov se skriva za urednikov hrbet, da ga ni mogoče položiti na kolena in mu ustrojiti garjeve kože! Pa naj udari cigana roka božja, in če ima kaj vere naujo, ga mora z vsakim korakom spremljati strah, da zdajci šine vanj strela z jasnega. Tak lump je zrel za vrv! In to še tudi zato, ker ščuva namenoma in hoté ljudstvo proti šoli in učiteljstvu. Take skandalozne nesramnosti nismo še čitali nikjer in o nikomer, saj je ni nihče drugi zmožen nego „Domoljubov“ lopov. — Na nas pritiskajo z vseh strani, da moramo odgovoriti „Domoljubu“. Teško nam bo, a bomo, ne zaradi „Domoljuba“, ampak zaradi časti in ugleda učiteljstva. Preden pa storimo to, objavljamo „Domoljubovo“ lopovščino dobesedno na tem mestu v trajen spomin in dokaz, kakšni politični rokovanjci so živeli v današnjih časih na Slovenskem! „V vednih borbah živimo — zato premalo uvažujemo nevarnost, ki preti našemu narodu od strani učiteljstva. Poglejmo katoliške Nemce! S kolikim navdušenjem delajo proti brezverskemu društvu „Prosta šola“, kako vneto delajo po shodih in zasebno za razvoj svojega katoliškega šolskega društva. Ne samo duhovniki, ampak tudi svetni izobraženci in ljudstvo spoznavajo velikausko nevarnost, ki preti veri in gospodarskemu blagostanju od strani veri odtujenega liberalnega in socialnodemokratskega učiteljstva. Velik korak v tem smislu so storili dunajski krščanski socialci, ki so pod vodstvom vrlega župana Luegerja iz šol pometli učitelje, ki so se očitno kazali kot liberalci in socialdemokrati. Noben liberalce, noben socialdemokrat nima mesta v šolah, kamor pošiljamo katoliški stariši svoj najdražji zaklad, nedolžne otroke — to je bil bojni klic krščanskih Dunajčanov. Veliko nevarnost od strani učiteljstva so spoznali tudi avstrijski škofje, zato so v zadnjem skupnem pastirskem listu zopet naujo opozorili. — Ali smo mi Slovenci glede učiteljstva kaj na boljšem kot Nemci? To vprašanje se nam nebote vsiljuje. In ne, to odločno in s prepričanjem trdim, da ne — morda še na slabšem! — Nimamo sicer še protiverskega šolskega društva — toda duh naših liberalcev in socialdemokratov je isti kot nemških, ki podpirajo „Prosta šola“, duh našega učiteljstva, zlasti moškega, večkrat tudi ženskega, je isti duh liberalnih in socialnodemokratskih nemških učiteljev. Nemško društvo „Prosta šola“ je klicalo in še kliče: Ločite šolo od cerkve, ven iz šol z duhovniki, ven iz šol s križem, z očenášem, češčenosimarijo, ven s pozdravom: Hvaljen bodi Jezus Kristus. In pri nas? Isti duh, in večkrat tudi iste besede odmevajo po shodih in listih našega učiteljstva. Le pogledati je treba učiteljske dopise v „Slovenskem Narodu“ in v „Učiteljskem Tovarišu“. Potrdimo lahko: Vinar ni bolj podoben vinarju, kot je liberalno in socialnodemokratsko nemško učiteljstvo našemu učiteljstvu. In versko življenje učiteljev? Nemški učitelji trdijo: Če gremo v cerkev, gremo samo prisiljeni,